

חינוך לחיים

פרשת צו

בפרשתנו יש מדרש מופלא על הפס' "וזאת תורת זבח השלמים אשר יקריב לה" – זהו שנא' "זבח תודה יכבדני ושם דרך אראנו ביגע אלוקים" שר' ינאי קרא את הפס' "ושם דרך" כשהשי"ן נקוד בימין ולא בשמאל, ולדבריו הפס' מלמד על האדם "דשים אורחיה סגי שווי" ופרוש הדברים שר' ינאי סבר שדוד המלך משבח בפס' זה את האדם הנוהג בענייני העוה"ז בטוב ומתהלך באורחות ישר, שאז גם אם אינו בן תורה, אורחותיו הטובים והישרים שווים וחשובים בעיני ה' יתברך ביותר, ועצם זה שנוהג בדרך ארץ ומידותיו טובות ואנושיות, למרות שאין בו תורה, הוא יקר למאוד בעיני ה'.

מקור הדין זה מהסיפור שר' ינאי פגש אדם שמחזותו נראה כת"ח והזמינו לסעודה. בסעודה ניסה לתהות על קנקנו וגילה שהוא בור ועם הארץ עד שאפי' את הזימון לא הסכים וידע לעשות. פתח ר' ינאי ואמר "אכל כלבא פיסתיה דינאי" (הכלב אכל את פתו של ינאי) כדי לרמוז שהנו עם הארץ הדומה לכלב, קם האורח ותפס את ר' ינאי בחוזקה ואמר לו בנימה תובענית "הירושה שלי נמצאת בידך". שאלו ר' ינאי איזו ירושה? ענה לו שעבר ליד ת"ת של תינוקות של בית רבן והם קראו "תורה ציווה לנו משה מורשה קהילת יעקב" הם לא אמרו "מורשה קהילת ינאי" דייק האורח, אלא אמרו "מורשה קהילת יעקב" שהתורה ירושה היא ושייכת לכל קהילת יעקב, להמון ישראל ולא דווקא לת"ח וגם לעמי ארצות יש בה חלק. שאלו במה זכית לאכול על שולחני? והשיב האורח שנוהג 2 הנהגות טובות כל ימיו א. לא שמע דבר רע על חברו ולא ריכל עליו. ב. תמיד השכין שלום בין אנשים רבים. התודה ר' ינאי וקרא עליו הפס' "זבח תודה יכבדני ושם דרך" וכאמור את המילה "ושם דרך" גרס בשי"ן נקוד בימין כלומר אורחותיו ישרים ושוים בעיני ה' למרות שאין בו תורה.

מכאן נלמד עד כמה גדולה חובתנו לנהוג בכל הליכות חיינו, פעולתינו והנהגתנו בדרך ארץ, ובשימת דגש על מידות טובות ונכונות, כי הכלים לקנות תורה תלויים אך ורק בזה. כי אפילו אותו אורח בור ועם הארץ שאפי' לברך ברכת המזון לא ידע, אבל רק מעצם הרגשת שיכותו לתורה הבין כי הוא שונה משאר בני אדם והוא חלק מ"קהילת יעקב" וחש חובה עמוקה לנהוג בדרך ארץ, ליישר אורחותיו ולתקן מידותיו ולהיות מובדל בהליכותיו משאר בני אדם המנותקים מהתורה.

ועוד נלמד מכך שר' ינאי משבחו בצורה כה נפלאה למרות היות האורח ריק מתורה, אבל כיוון שמידת דרך ארץ שלו קדמה לתורה, והיטיב את מידותיו להשכין שלום בין בני אדם ולהמנע מרכילות הוא חשוב בעיני ה' יתברך עד שהמליץ עליו "ושם דרך אראנו ביגע אלוקים"

ר' איסר זלמן מלצר זצ"ל היה מביא תמיד את הגמ' ביומא "ואהבת את ה' אלוקיך" – שיהא שם שמים מתאהב על ידך, וכיוון שהרחוקים מהיהדות רואים בכל יהודי שומר תורה ומצוות הלבוש כחרדי – כמייצג את לומדי התורה חובה עלינו לנהוג בדרך ארץ ובמידות טובות כדי שהבריות יגידו "אשרי אביו שלמדו תורה, אשרי רבו שלמדתו תורה... ראו כמה נאים דרכיו, כמה מתוקנים מעשיו"

הרמח"ל מביא "וכל פגם במידות גורם לבזיון ללמוד התורה בעצמו ויש בו חילול ה' ממש חס ושלום"

הגאון בספר "אבן שלמה" אומר "עיקר חיות האדם הוא להתחזק תמיד בשבירת המידות, ואם לאו למה לו חיים?" וההסבר שחיי האדם באים לידי ביטוי ומיצוי דווקא ע"י שתיקן את מדותיו ונעשה לבעל מידות טובות, אבל אדם שהוא בעל מידות רעות ומיצר ומרע לזולתו חלילה, הרי רחוק הוא ממידותיו של הקב"ה – מקור הטוב ומתרחק מקרבתו, ובכך למעשה הוא פועל נגד התכלית שלשמה נברא, וא"כ נזעקת השאלה "למה לו חיים?" אם הולך נגד התכלית שלשמה נברא...

בין הזמנים צריך לזכור שכל תלמיד ובחור ישיבה דינו כת"ח שצריך להזהר ולהשמר עד מאוד בהנהגותיו בפרט בלכתו ברשות הרבים, כי כולם רואים בו דוגמה כפי שמייצג את דרכי התורה, וכשאינו נוהג כך גורם חלילה לחילול ה' ולבזיון כבוד התורה.

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com

חינוך לחיים

פרשת צו

"אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה" - בספר "מעיינה של תורה" מביא את הירושלמי יומא פ"ד ה"ו שכותב, שגם - במסעות היא לא תכבה. שיש אדם, שבביתו הוא מחמיר בכל החומרות ומקפיד על כל ההידורים, אבל במסעו, כשהוא בדרך, הוא מקל לעצמו דברים שבביתו לא היה עושה. ולכן אומרת לנו התורה "אש תמיד תוקד על המזבח", על מזבחו של אדם, שהוא שולחנו, במסעותיו, תמיד תיקוד אותה אש כמו בביתו, התלהבות גדולה ותמידית בבית, לא בנקל מצטננת בדרך. וזה הפירוש פסוק בתהילים - "אשרי כל ירא ה' ההולך בדרכיו", אשרי מי שנשאר - ירא ה' גם בדרך, במסעו, בנכר. אם גם שם הוא חזק ביראתו, סימן שהוא ירא ה' אמיתי. הדברים גם אמורים לצעירי הצאן היוצאים השבוע לחופשת בין הזמנים שצריכים לזכור שאת כל החינוך והחיזוק שקבלו בתלמוד תורה או בישיבה צריכים להמשיך ולקיים בכל מקום ובכל מצב. "ואם כבר דברנו על התלמידים היוצאים לחופשה נזכיר להם את הפירוש הזה: "הוציא את הדשן אל מחוץ למחנה" - אל ראש ישיבת טלז רבי חיים מרדכי כ"ץ - הגיעו זוג בבעיות שלום בית, אחד מן הדברים היה, שהאשה ביקשה מהבעל שבדרך שהולך לישיבה יפנה האשפה מהבית וישפכנה, והבעל טען שהוא בן תורה, ולא יאה לבן תורה להתעסק בזה, פסק הרב שאכן לא מתאים לבעל בן תורה לפנות אשפה. אולם למחרת בבוקר הגיע ראש ישיבת טלז לביתם ואמר אולי צריך לפנות אשפה מהבית אני לא בן תורה ולי נאה וראוי לשפוך האשפה... החת"ם סופר העיר שבכל פרשת ויקרא לא נזכר שמו של אהרן לבד, אלא "בני אהרן" רק בפרשת הוצאת הדשן נאמר "צו את אהרן", כי הוצאת הדשן נראית כעבודה בזויה ועבודת השמשים, לכן אמרה תורה שעבודה שעל פי ציווי ד' אין הבדל מה היא העבודה, ועוד יותר מזה ככל שנראה עבודה בזויה, אהרן לבד צריך לעשותה. ללמדנו שבעזרה להורים אין שום עבודה בזויה ונזכור שבכל פעולה שאנו עוזרים אנו מקיימים מצוות כיבוד הורים.

"צו את אהרן" אומר רש"י אין צו אלא לשון זירוז מיד ולדורות. אר"ש ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כיוס ובעולה יש חסרון כיוס לכהן שכולה כליל. דהיינו שבכל הקורבנות שיש לכהן מתנות כהונה לא צריך זירוז ותמריץ ורק בעולה שכולה לה' צריך זירוז. כאשר נותנים לאדם לעבוד עבודה קשה, אם נותנים לו אחר כך תשלום הוגן, זה נותן לו כח וחשק לבצע את העבודה, כי הוא יודע שאחרי העבודה הקשה מצפה לו תשלום הוגן. כך גם כלפי ילדינו-תלמידינו אם אנו רוצים שילמדו, צריך לתת להם פרסי עידוד ומתנות ואז לא צריך שום זירוז... במקום לתת עונשים ומכות, שמפחידים את הילד ומבלבלים אותו, ומשניאים עליו את הלימוד תמיד, צריך למשוך את ליבו ע"י פרסים ועידוד וזה הרבה יותר מועיל, ויביא לו חשק ואהבה ללמוד.

"הוציא את הדשן אל מחוץ למחנה אל מקום טהור" - כתב ב"טעם ודעת" שראוי לעורר מכאן על מכשלה שמצויה בימינו, שאם יארע לאדם ח"ו שאחד מילדיו נכשל בכשרונו ולא מתפתח כשאר בני גילו רח"ל הואיל וההורים מתייאשים מהתקדמותו ומוכנים לשולחו למקום שאין רוח חכמים נוחה הימנו ואין זה דרך התורה כי גם אותם צריך לחנך בטהרה ככל האפשר והמצוי. וזה מה שרמוז כאן שגם את הדשן שהוא כבר שרוף, כיוון ששורשו בקדושה, צריך להוציאו "אל מקום טהור" דווקא ולא להשליכו סתם אל האשפה. והרבה פעמים רואים שדווקא אותו בן שהיה נראה כ"אפר שרוף" הוא פורח וגדל ומניב פירות משובחים. וגם אם לא בלימוד התורה דווקא, מכל מקום בשאר מעשי חסד ועבודת ה'. ודווקא אלו העמלים בתורה שלא היו כשרוניים ביותר אבל התמידו בעמלם ראו פירות גדולים בהרבה יותר מהכשרוניים שלא התמידו. וצריך לזכור שכנגד ארבעה בנים דברה תורה וגם הבן הרשע וגם הבן החכם נקראים בנים. וזה שהוא רשע לא גורע מהיותו בן לאביו עם כל המשתמע מכך. ובעצם בכל אדם - תלמיד יש את כל ה-4 בנים ביחד שמשמשים בערבובייה (והראיה שכת' אחד חכם ואחד רשע וכו' עם וי"ו החיבור) (ומעניין ש-4 פעמים "אחד" זה 52 כמניין "בן") והכל תלוי בנו לאיזה כיוון ננתב את דרכו. ואם בחרנו את הפס' הזה אי אפשר בלי הווארט של רבי מאיר מפרימישלאן שאומר שצריך האדם לזכור כי יבוא יום אשר "ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים" בגדי לבן - שהם תכריכים "הוציא את הדשן" את הגוף המדושן "אל - מחוץ למחנה" מחוץ לעיר "אל מקום טהור" לבית מועד - לכל חי "והאש על המזבח תוקד בו" האש של גיהנום ועל כן - יחזור בתשובה בנצח מועד.

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com